

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

У статті розглянуто особливості перекладу англійських фразеологізмів. Досліджено основні проблеми їх перекладу. Визначено основні способи перекладу фразеологічних одиниць: фразеологічний еквівалент, фразеологічний аналог, дослівний переклад, описовий переклад. Прослідковано різні підходи щодо принципів класифікації фразеологізмів. Їх переклад є творчим процесом і потребує вміння відшукати необхідні порівняння і вирази для збереження істинного смислового навантаження тексту перекладу. Труднощі перекладу пов'язані із певною складністю їх ідентифікації, етноспецифікою та емоційною насиченістю. У статті проаналізовано фразеологічні відповідності перекладу фразеологічних одиниць, ідіом і закономірності їх функціонування на сучасному етапі розвитку мови.

Ключові слова: фразеологізми, принципи класифікації, смислове навантаження, фразеологічний аналог, етноспецифіка.

Проблематика перекладу англійських фразеологічних одиниць у сучасному перекладознавстві посідає одне з провідних місць. На сьогодні існує безліч матеріалів, присвячених вивченню англійських фразеологізмів у яких викладені можливі способи їхнього перекладу.

Актуальність статті визначається посиленою увагою дослідників до проблеми перекладу фразеологічних одиниць, ідіом, загальною спрямованістю лінгвістичних досліджень у галузі фразеології на поглиблене вивчення фразеологічних одиниць.

Англійська мова має тисячолітню історію, за цей час у ній накопичилась велика кількість виразів, які люди знайшли вдалими, влучними і красивими. Так і виник особливий шар мови – фразеологія. Якісне знання мови неможливе без знання фразеології; знання фразеології полегшує читання публіцистичної і художньої літератури. Правильне використання фразеологізмів робить мову виразнішою. За допомогою фразеологічних виразів, які не перекладаються дослівно, а сприймаються переосмислено, посилюється естетичний аспект мови.

Світ фразеології сучасної англійської мови великий і різноманітний, він безумовно заслуговує на належну увагу і дослідження.

Об'єкт дослідження становлять фразеологічні відповідності перекладу фразеологічних одиниць, ідіом і закономірності їх функціонування на сучасному етапі розвитку мови.

Метою даної статті є дослідження особливостей перекладу англійських фразеологізмів. Основні завдання: розкрити поняття "фразеологізм", розглянути основні принципи класифікації фразеологічних одиниць та виявити шляхи перекладу англійських фразеологізмів на українську мову.

Для тих, хто вивчає англійську мову як іноземну, цей шар мови представляє труднощі при освоєнні англійської мови, після освоєння фразеологізмів з'являється можливість навчитися розмовляти як англійці. У багатьох випадках знання англійської фразеології допомагає уникнути дослівних перекладів.

Отже, з усього вищевказаного можна зробити висновок, що актуальність теми незаперечна.

Ступінь дослідження проблеми. Переклад фразеологізмів – це особлива проблема, адже передати слово в слово зазвичай неможливо, через те, що вони являють собою єдиний образ, звідси – необхідність розгляду як єдине семантичне ціле; а заміна їх словами в прямому значенні може спричинити зникнення атмосфери звичних читачу образів. Проблеми фразеології у мовознавстві активно досліджуються в роботах О. І. Чердиченко, Д. В. Ужченко, В. Я. Теклюк, А. Г. Молоткова та інших учених. Ними неодноразово зазначалося, що їх недоречно або неправильно використання робить мову не тільки убогою, але і стилістично неграмотною. Доречно ж застосовані фразеологізми оживляють і прикрашають як усне мовлення, так і літературні твори.

У мовознавців не склалося єдиної думки про те, що таке фразеологізм, отже, і єдності поглядів щодо складу цих одиниць у мові немає. Одні дослідники (Л. П. Сміт, В. П. Жуков, В. М. Телія, Н. М. Шанський) включають до складу фразеології стійкі поєднання, інші (Н. М. Амосова, А. М. Бабкін, А. І. Смирницький) – тільки певні групи.

Виклад основного матеріалу. У "Сучасній термінологічній енциклопедії" зазначено, що фразеологізмами варто вважати "стійкими, зв'язаними єдністю змісту, відтворювані в мовленні сполуки або висловлення, які ґрунтуються на стереотипах етновідомості і є репрезентами культури народу, характеризуються образністю та експресивністю" [1: 35].

Існують різні підходи щодо принципів класифікації фразеологізмів: структурно-семантичний, граматичний, функціонально-стилістичний, генетичний, тематичний та інші. Найбільш поширеною є структурно-семантична класифікація В. В. Виноградова [2: 135]. Він визначає три типи фразеологізмів.

Фразеологічні єдності – це сполучення, в яких зберігається ознака семантичного розділу складових частин, а звідси, і часткова умотивованість загального значення: a black sheep – паршива вівця.

Фразеологічні сполучення – звороти, які утворені внаслідок поєднання фразеологічно-зв'язаних значень слів, наприклад: baking weather – спека. Сполучення цього типу є аналітичними. [3: 9]

Фразеологічні зрощення або ідіоми – це найскладніші стійкі сполучення, їх нероздільне значення залежить від значення окремих компонентів, наприклад: to go between – бути посередником. Низка дослідників – О. В. Кунін, Н. М. Амосова виділяють ще четвертий тип фразеологічних одиниць – фразеологічні вирази. **Фразеологічні вирази** – це стійкі сполучення, які складаються із слів з цілком вільними значеннями, фразеологічні вирази межують із прислів'ями [4: 16]. Надто складними і поширеними постають комунікативні фразеологічні одиниці, до яких відносяться ідіоми, прислів'я, приказки, приповідки.

Визначивши поняття "фразеологізм", а також розглянувши їх класифікацію, доречно звернути увагу на основні способи їх перекладу. Виділяють такі основні способи перекладу фразеологічних одиниць:

1. Фразеологічний еквівалент – це такі образні фразеологічні одиниці в різній мові, які повністю відповідають по змісту якому-небудь англійському фразеологізму. An old dog will learn no new tricks – Старого пса новим фокусам не навчиш.

2. Фразеологічні аналоги. Кількість образних фразеологічних одиниць, які співпадають по змісту та образності в англійській та різних мовах. A friend in need is a friend indeed – У горі пізнати приятеля.

3. Дослівний переклад (калькування) фразеологічних одиниць. Такий спосіб може бути застосований в тому випадку, якщо в результаті калькування отримаємо вираз, образність якого легко сприймається українським читачем та не створює враження непридатності загальноприйнятим нормам української мови [5: 226]. Дослівний переклад не є фразеологічним перекладом, бо він не використовує готові фразеологічні одиниці, які є у мові перекладу. What is sauce for the goose is the sauce for the gander – що для гуски приправа, те й для гусака приправа.

4. Описовий переклад. Якщо англійський фразеологізм немає в рідній мові еквіваленту або аналогу, то перекладачеві необхідно відмовитися від передачі образності та використовувати описовий переклад – з поясненням змісту фразеологічної одиниці за допомогою вільного сполучення слів. One man's meat is another man's poison. – Про смаки не сперечаються.

5. Контекстуальні зміни при перекладі полягають в тому, що перекладач намагається знайти таку українську фразеологічну одиницю, яка хоча і не відповідає позначенню англійському еквіваленту, але з достатньою точністю передає його зміст у даному конкретному контексті: You can take a horse to the waters, but you cannot make him drink – Силою не будеш милою.

При відсутності безпосередніх відповідників вихідний фразеологізм можна перекласти шляхом пошуку аналогічної фразеологічної одиниці, яка має спільне значення з вихідним [6: 163].

У фразеологізмах часто міститься метафоричний елемент. Їх не можна перекладати дослівно. У багатьох випадках вони мають явно виражене національне забарвлення. Фразеологічні одиниці часто не мають абсолютних відповідників у іншій мові. Складність перекладу ідіом полягає у тому, що перекладач повинний вміти їх розпізнавати і відшукати відповідний український варіант [7: 375].

Найкращим способом перекладу образної фразеологіє є використання відповідного фразеологізму в рідній мові. Тому завданням перекладача є не тільки передача змісту фразеологічної одиниці, але й донесення до українського читача її образності та експресивності [8: 45].

Переклад образної фразеології набагато складніший, це обумовлено необхідністю вирішувати в процесі роботи наступне: додавати чи не додавати метафоричності та чи є обов'язковим зберігання стилістичних і конотативних особливостей певної одиниці перекладу, при цьому не втрачаючи з поля зору її семантики, але при неминучості втрат правильно вивішувати чи пожертвувати – образом чи змістом фразеологічної одиниці [9: 123].

Застосування цього способу перекладу, а саме підбору фразеологічного еквіваленту забезпечує не тільки передачу змісту, але й відтворення образності та експресивності англійського виразу. Це є можливим коли англійська та українські мови запозичили фразеологічний зворот з інших мов.

Висновок. Фразеологічний фонд англійської мови такий великий, що повне його дослідження неможливе. Функціонування фразеологічних одиниць в мовленні багато в чому залежить від прагматичних аспектів ситуації спілкування (час, місце, соціальне положення та інше). Труднощі перекладу фразеологічних одиниць, ідіом є пов'язаними: по-перше, із певною складністю їх ідентифікації; по-друге, з їх етноспецифікою, тому перекладач не повинен локалізувати текст при перекладі, тобто, надмірно вносити елементи культури мови перекладу; по-третє, труднощі перекладу фразеологізмів пов'язані з їх емоційною насиченістю.

Підсумовуючи вищесказане зазначимо, що існують декілька варіантів перекладу англійських фразеологізмів: передати фразеологізм фразеологізмом, переклад фразеологічним аналогом, переклад калькою, описовий переклад та контекстуальні зміни при перекладі.

Отже, переклад фразеологізмів є творчим процесом і потребує вміння відшукати необхідні порівняння і вираження для збереження смислового навантаження тексту перекладу. **Перспективою подальших досліджень** буде розгляд структурно-семантичних особливостей фразеологічних одиниць.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Амосова Н. М. Основы английской фразеологии / Н. М. Амосова. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1983. – 130 с.
2. Виноградов В. С. Введение в переводоведение / В. С. Виноградов. – М. : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001 – 348 с.
3. Кунин А. В. Англо-русский фразеологический словарь / А. В. Кунин. – [7-е издание стереотип.]. – М. : Рус. яз. – медиа, 2006. – 571 с.
4. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка : [учеб. для ин-тов и фак-тов иностр. яз.] / А. В. Кунин. – М. : Высшая школа, 1986 – 336 с.
5. Єрченко П. Т. Класифікація фразеологічних одиниць / П. Т. Єрченко // Іноземна філологія. – 1994 – Вип. 4 – С. 8–12.
6. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу / І. В. Корунець. – К. : "Вища школа", 1986. – 173 с.
7. Петрова Н. Д. Англійські фразеологічні одиниці з національно-культурологічним компонентом / Н. Д. Петрова // Іноземна філологія. – Київ, 1997. – Вип. 110. – С. 40–50.
8. Шадрин Л. М. Перевод фразеологических единиц и сопоставительная стилистика / Л. М. Шадрин. – Саратов : СГУ, 1991. – 150 с.
9. Колменс В. Книга английских идиом / В. Колменс. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1960. – 385 с.
10. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка / Н. М. Шанский. – М. : Высшая школа, 1985. – 218 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Amosova N. M. Osnovy angliyskoy frazeologii [Bases of English Phraseology] / N. M. Amosova. – L. : Izd-vo LGU, 1983. – 130 s.
2. Vinogradov V. S. Vvedenie v perevodovedenie [Introduction in the Theory of Translation] / V. S. Vinogradov. – M. : Izdatelstvo instituta obshchego i srednego obrazovaniya, 2001. – 348 s.
3. Kulin A. V. Anglo-russkiy frazeologicheskiy slovar' [English-Russian Phraseological Dictionary] / A. V. Kulin. – [7-e izd. stereotip.]. – M. : Rus. yaz. – mediya, 2006. – 572 s.
4. Kulin A. V. Kurs frazeologii sovremennogo angliyskogo yazyka [Phraseology Course of the Modern English Language] : [ucheb. dlya in-tov i fakultetov inostr. yaz.] / A. V. Kulin. – M. : Vysshaya shkola, 1986. – 336 s.
5. Erchenko P. T. Klyasyfikatsiya frazeologichnykh odynyts [Classification of Phraseological Units] / P. T. Erchenko // Inozemna filologiya [Foreign Philology]. – 1994 – Vyp 4–8. – 12 s.
6. Korunets I. V. Teoriya i praktyka perekladu [Theory and Practice of Translation] / I. V. Kulin. – K. : Vyshcha shkola, 1986. – 173 s.
7. Petrova N. D. Angliyski frazeologichni odynytsi z natsionalno-kulturologichnym komponentom [English Phraseological Units with the National Cultural Component] / N. D. Petrova // Inozemna filologiya [Foreign Philology]. – Kyiv, 1997. – Vyp. 110. – S. 40–50.
8. Shadrin L. N. Perevod frazeologicheskikh edynits i sopostavitelnaya stilistika [Translation of Phraseological Units and Comparative stylistics]. – Saratov : SGU, 1991 – 150 s.
9. Kolmens V. Kniga angliyskikh idiom [The Book of English Idioms] / V. Kolmens. – L. : Izd-vo LGU, 1960. – 385 s.
10. Shanskiy N. M. Frazeologiya sovremennogo russkogo yazyka [Phraseology of the Modern Russian Language] / N. M. Shanskiy. – M. : Vysshaya shkola, 1985. – 218 s.

Матеріал надійшов до редакції 19.02. 2014 р.

Дуброва А. С., Трофімчук В. М. Исследование особенностей перевода английских фразеологизмов.

В статье рассматриваются особенности перевода английских фразеологизмов. Исследуются основные проблемы их перевода. Определяются основные способы перевода фразеологических единиц: фразеологический эквивалент, фразеологический аналог, дословный перевод, описательный перевод.

Рассматриваются разные подходы относительно принципов классификации фразеологизмов. Их перевод является творческим процессом и требует умения отыскать необходимые сравнения и выражения для сохранения истинной смысловой нагрузки текста перевода. Трудности перевода связаны с определенной сложностью их идентификации, этноспецификой и эмоциональной насыщенностью. В статье проанализированы фразеологические соответствия перевода фразеологических единиц, идиом и закономерности их функционирования на современном этапе развития языка.

Ключевые слова: фразеологизмы, принципы классификации, смысловая нагрузка, фразеологический аналог, этноспецифика.

Dubrova A. S., Trofimchuk V. M. The Research of Peculiarities of the English Translation of Phraseological Units.

The article deals with peculiarities of the English translation of phraseological units. We study the basic problem in the field of phraseology. Various approaches to the principles of phraseological units' classification are examined. Their translation is a creative process that requires the ability to find the necessary comparisons and expressions to save the true semantic meaning of the translated text. Translation complications are connected with the certain complexity of their identification, ethnical specificity and emotional abundance. The article analyzes phraseological translation of phraseological units, idioms and regularities of their functioning on the modern stage of language development.

Key words: *phraseological units, principles of classification, word meaning, phraseological analogue ethnical specificity.*